

Boken bärs av en stor och suveränt behärskad beläsenhet när det gäller undersökningar om kärlekens psykologi och sociologi. Kunskapen redovisas i en klar och koncentrerad form på ett lättläst men ändå exakt språk. Framställningen illustreras ofta roande med exempel på hur svenskar i olika åldrar ser på kärleken, hämtat från en stor intervjustudie, som författarna företagit.

Den tillhör en genre som möjligen är något förrädisk. De frågor den tar upp är så viktiga att de ingår som en självklar del i allas vår vardag. Det innebär att det är relativt få iakttagelser och resonemang som var för sig är helt överraskande eller ens nya. Det nya och viktiga är sammanställningen, översikten – där det ena "självklara" konstaterandet ofta kommer i motsats med det andra med följden att den skenbara självklarheten upplöses. För att en bok skall få en sådan effekt måste man ofta läsa och begrunda och läsa igen och gärna diskutera.

Under sådana förutsättningar tror jag att Barbro Lenneér-Axelssons *Kärlek* kan bli en standardbok för de flesta åldrar och i många utbildningssammanhang.

Claes-Göran Westrin

Våra recensenter

Sven Olsson är stadsarkivarie vid stadsarkivet i Stockholm, *Lars Öberg* ögonläkare i Göteborg, *Jan Beskow* överläkare vid psyk klin Kärnsjukhuset, Skövde, *Börje Lassenius* docent i psykiatri och överläkare vid psyk klin Sundsvall, *Olle Höök* professor i medicinsk rehabilitering vid universitet i Göteborg och *Claes-Göran Westrin* överläkare vid psyk klin Kärnsjukhuset, Skövde.

I dagens frågor

Red: Sten Söderberg

Försök med kiropraktorer

Viss försöksverksamhet med kiropraktorer arbetande tillsammans med läkare föreslås av medicinalansvarskommittén. Avsikten är att utvärdera om det för den etablerade sjukvården kan finnas ett tillkommande värde, som det heter, i den behandling kiropraktorer ger.

Betänkandet – överlämnat till statsrådet Hedda Lindahl – är föranlett av att regeringen på riksdagens hemställan överlämnat en motion om legitimation för vissa kiropraktorer. Genom delbetänkandet är utredningens arbete avslutat.

Manuell behandling för att bota eller lindra bla ryggbesvär används av såväl personer som tillhör medicinalpersonalen som av andra yrkesutövare. De förra står under socialstyrelsens tillsyn medan den sk kvaacksalverilagen gäller för de senare. De betecknas ofta som kiropraktorer oavsett vilken utbildning och vilka kvalifikationer i övrigt de har. Yrkesbeteckningarna naprapat och osteopat blir dock allt vanligare.

Kommittén beräknar att det i Sverige finns ca 200 särskilt utbildade yrkesutövare som ger manuell behandling utanför den etablerade hälso- och sjukvården.

Det saknas fn säkra belägg för att den manuella behandlingen i sig har ett väsentligt medicinskt värde. En särskild legitimationsordning för kiropraktorer och liknande yrkesutövare avvisar kommittén därför i nuvarande läge.

I betänkandet förordas fortsatt vetenskaplig värdering av manuell behandling inklusive den verksamhet vissa kiropraktorer bedriver.

För att ge ytterligare underlag för sådan värdering föreslår kommittén

att en viss försöksverksamhet startas med icke-legitimerade utövare av manuell behandling arbetande vid några ortopedkliniker i nära kontakt med särskilt avdelade läkare.

Försöksverksamheten kan, heter det, ses som ett led i en undersökning av om det för den etablerade sjukvården finns "ett tillkommande värde" i de behandlingsmetoder som används av kiropraktorer och liknande yrkesutövare.

Cancersjukas rätt till smärtlindring

Under senare år har i olika sammanhang framhållits att svårt sjuka patienter inte alltid fått tillfredsställande smärtlindring. Vid vissa former av långvarig svår smärta, särskilt vid långt framskriden cancer finns ofta inget fullvärdigt alternativ till behandling med smärtstillande medel (analgetika) av morfintyp. Samtidigt visar statistik från 1960- och 1970-talen på en avsevärd nedgång i förbrukningen av morfinanalgetika.

En orsak till detta kan vara att strävanden att motverka ett ökande narkotikamissbruk i samhället i vissa fall lett till att läkare i otillräcklig mängd eller inte alls använder dessa preparat. Socialstyrelsen har därför på regeringens uppdrag utarbetat anvisningar om /medikamentell smärtlindring i terminal vård (Socialstyrelsens kungörelse om medicamentell smärtlindring i terminal vård; SOSFS 1979: 21).

I anvisningarna redovisas olika preparat som är aktuella då det gäller behandling av främst patienter med långt framskriden cancer, hur de bör kombineras och hur en upptrappning av smärtbehandlingen kan ske. Vid behandlingen ska man dock om möjligt kartlägga orsaken till smärtan och då det är möjligt vidta åtgärder för att minska eller avlägsna denna orsak.

I socialstyrelsens anvisningar påpekas att man i tidiga studier och vid måttlig smärta först bör prova sk lätta analgetika, tex acetylsalicylsyra och paracetamol. Först om smärtan inte lindras med sådana medel bör man övergå till medel av morfintyp. Oavsett vilken typ av smärtstillande medel som används måste man samtidigt beakta det eventuella behovet av andra preparat mm för att lindra ångslan och

ångest eller för att motverka eventuella biverkningar av de smärtstillande medlen. Utöver medikamentell behandling kan naturligtvis även annan slags smärtbehandling bli aktuell.

I socialstyrelsens anvisningar framhålls att inget samband kan påvisas mellan samhällets narkotikaproblem och användningen av smärtstillande medel av morfintyp på medicinska grunder. Att använda dessa preparat i tillräckliga doser och tillräckligt ofta i situationer då effektiv smärtlindring endast kan uppnås med morfinanalgetika är således helt i enlighet med vetenskap med beprövad erfarenhet. Man kan också bortse från tillvänjningsrisken – det har tvärt om visat sig att åtgången av smärtstillande medel minskar om patienten får dessa medel på ett sådant sätt att smärtan inte hinns återkomma mellan medicineringsstillfällena. Samtidigt minskar även patientens oro och ångest.

Anvisningarna kommer bli att skickas ut till samtliga läkare i landet.

Kontraktsvård av narkomaner

En särskild delegation bör tillsättas för planering och uppföljning av försöksverksamheten med sk kontraktsvård av narkotikamissbrukare som begått brott. Den insyn och kontroll som delegationen möjliggör kan minska betänkligheterna inför den föreslagna försöksverksamheten, uttalar riksdagen.

Försöksverksamheten skall omfatta ca 50 narkotikamissbrukare under en treårsperiod och bedrivs vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala. Den innebär att ett brottmål kan förklaras vilande i väntan på resultatet av narkomanvård som den tilltalade förklarat sig villig att undergå.

Om den tilltalade återfaller i missbruk eller begår nya brott skall målet återupptas. Lagen träder i kraft 1 september 1979 och gäller t.o.m. augusti 1982.

Justitieutskottet fann att starka invändningar, delvis av principiell natur, med fog kan riktas mot förslaget.

I realiteten kan endast boende i Stockholms- och Uppsalaregionerna komma i fråga. Förslaget strider mot principen att brottmål skall avgöras så snart som möjligt. En principiellt olycklig konsekvens är att domstol-

len vid valet av påföljd kan komma att känna sig bunden av det ställningstagande som föregått vilandeförklaringen.

Utskottet fann dock att intresset av att komma tillrätta med kriminalvårdens narkotikaproblem är så angeläget att invändningarna bör vika. Socialutskottet hade från vårdsynpunkt inget att invända.

Socialutskottet påpekade att Ulleråkersprojektet är av sådan art och berör så många olika myndigheters verksamhetsområden att starka skäl talar för att en särskild delegation med politisk förankring och med tillgång till juridisk, medicinsk och social sakkunskap bör tillsättas för att delta i planeringen av verksamheten, ha insyn i dess genomförande och följa upp resultatet av projektet. Delegationen är också viktig av rättssäkerhets- och integritetsskäl med den insyn och kontroll som kan erhållas genom delegationen.

"Den svenska rasismen"

Invandrarna missgynnas på alla sätt i det svenska samhället – inte minst i det fackliga arbetet, skriver *LO-tidningen* (24/79) i ett reportage.

Ändå är svenskarnas attityder till invandrarna det verkligt svåra problemet som vi först av allt måste komma till rätta med!

Det menar Majvor Holmgren, Björn Sjöblom och Yngve Lundqvist, fackligt aktiva i Umeå, Stockholm och Gävle. De har under en fem-månaders facklig kurs på LO-skolan Hasseludden utanför Stockholm gjort en undersökning av invandrarnas problem som resulterat i en 40 minuter lång film.

Under kurstidens gång har de arbetat vid LO-distriktet i Stockholm med att ta del av invandrarnas förhållanden på arbetsplatserna.

– Vi är starkt kritiska till hur invandrarfrågorna sköts både i samhället i stort och inom fackföreningsrörelsen, säger Majvor Holmgren. LO och fackförbunden gör alldeles för lite för invandrarna och för att ändra svenskarnas attityder till dem.

– Alla som sysslar med invandrarfrågorna på olika nivåer inom fackföreningsrörelsen verkar ha dem som en extrasyssla vid sidan om en massa andra saker, säger

Yngve Lundqvist. Då sköts de ju också därefter.

– Det vi har upplevt som det verkligt viktiga att komma till rätta med är den svenska rasismen och bristen på förståelse för invandrarernas kultur. Det här är ett viktigt informationsproblem som förbunden och förbundens tidningar måste ta itu med.

– Kan vi ändra på svenskarnas attityder så att de blir mer öppna och positiva gentemot invandrarna, blir det lättare att lösa övriga problem för invandrarna, tror Björn Sjöblom.

20 procent av LO:s medlemmar är invandrare – 400 000 personer. De hamnar nästan alltid i jobb som svenskar inte gärna vill ha. Det har gått så långt att inom vissa arbeten finns nästan bara invandrare. Av text Stockholms städare är 90 procent invandrare.

– Den här utvecklingen måste brytas, säger Majvor Holmgren, annars kommer nästa generation att vara hänvisade **enbart** till de jobben.

Fackets information till invandrarna måste också bli bättre, anser gruppen:

– Om fackförbundstidningarna bara ville inse vilken tacksam grupp invandrarna är att skriva för, säger Björn Sjöblom. De får i allmänhet väldigt lite post – i all synnerhet på det egna språket. Information som riktar sig till dem blir verkligen läst!

– Ett absolut krav är också att vi får en fungerande hemspråksundervisning. Annars kommer vi att få enorma problem bland de halvspråkiga invandrarbarnen – de som varken kan sitt hemspråk eller svenskan ordentligt.

Sverige som utland

Sedan andra världskriget har Sverige varje år tagit emot tusentals flyktingar som här sökt en fristad undan förföljelse på grund av ras, nationalitet, religion, politisk uppfattning eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp. Under senare år har de stora flyktinggrupperna kommit från länder utanför Europa – från Mellanöstern och Turkiet, från Latinamerika, från Uganda och nu senast från Sydostasien.

För att flyktingarna ska finna sig tillrätta i Sverige krävs inte bara att

de lär känna och förstå Sverige och svenskarna. Svenskarna och det svenska samhället måste också skaffa sig kunskaper om flyktingarna. Hur lever de här? Hur levde de i sitt förra hemland? Varför flydde de därifrån?

I sin nya bok "I utlandet Sverige" försöker socialstyrelsen besvara dessa och liknande frågor. Boken handlar om de flyktingar som kommit från Mellanöstern och Turkiet och som i Sverige kallas assyrier/syrianer. Mycket har skrivits om dessa grupper, men allt har inte varit ägnat att öka förståelsen mellan dem och svenskarna. Socialstyrelsen vill därför med "I utlandet Sverige" bidra till en grundligare kunskap om dessa flyktingar.

"I utlandet Sverige" vänder sig i första hand till anställda inom social-, hälso- och sjukvården, men intresserade inom skolans område bör också ha stor nytta av de kunskaper som boken förmedlar. Ett par kapitel behandlar dessutom minoritetsproblemen i stort och ger med sitt lättfattliga språk den intresserade allmänheten grundläggande kunskaper i invandrarfrågor.

Socialstyrelsen blir smidigare

Förslaget till ny organisation av socialstyrelsen ligger väl i linje med regeringens arbete för mindre krångel och byråkrati, säger socialminister Gabriel Romanus. Genom att kommuner och landsting får större frihet, genom att skapa sociala enheter vid länsstyrelserna, och genom att ansvaret för nykterhetsvårdsanstalter och ungdomsvårdsskolor förs över till landstingen, är det möjligt att få ett mindre och smidigare ämbetsverk.

Totalt räknar vi med att antalet tjänster ska minska från 925 till 615, och att detta kan genomföras med naturlig avgång och omplaceringar. Personalens trygghet är självklart garanterad. Genom den nya organisationen hoppas jag att socialstyrelsen ska få mer tid för utveckling och planering, och mindre behöva ägna sig åt detaljrenden.

Självklart är det också viktigt att

styrelsen kan utöva tillsyn över sjukvården och socialtjänsten i landet. Trots minskningen av verket har det varit möjligt att få utrymme för en förstärkning av resurserna inom äldreomsorg, långtidvård, psykiatri och handikappfrågor.

Förslaget innebär att det inte blir något särskilt läkemedelsverk. Vi anser att läkemedelsbehandling hänger så nära samman med annan sjukvård, att läkemedelsfrågorna liksom hittills bör skötas av en avdelning inom socialstyrelsen.

Jag är glad att vi kan fullfölja strävan till mindre byråkrati genom att den centrala styrningen av byggnadsinvesteringarna inom sjukvården ersätts med ett mer allmänt samråd om det ekonomiska utrymmet. Propositionen bygger på förslaget från en arbetsgrupp där de fyra stora partierna var med och bör därför ha god förankring i riksdagen. På några punkter har vi gjort justeringar med hänsyn till den debatt som följde på gruppens förslag. Bland annat ges byrå för barn- och ungdomsfrågor större resurser än enligt gruppens förslag.

socialmedicinsk tidskrift

ISSN 0037-833 X

Prenumerationspris (inklusive moms.)

Helår kr 80

Studerande helår kr 50

Tidskriften utkommer med 10 nummer per år (1 per månad utom juli och augusti).

Lösnummer kr 10: - (exkl. moms.)

Dubbelnr kr 12: - (exkl. moms.)

Återgivande helt eller delvis av originalartiklar ur Smt utan angivande av källan förbjudes.

Utgivningsplan 1979

Nummer	1	2	3	4-5	6	7	8-9	10
Utkommer	22/1	19/2	19/3	23/4	19/6	17/9	5/11	10/12
Sista manusdag för annonser:								
sättning	14/12	16/1	13/2	16/3	7/5	14/8	2/10	6/11
helmaterial	18/12	19/1	16/2	19/3	10/5	17/8	5/10	9/11

Prenumerationsavdelning:

Box 604 00, 104 01 Stockholm 60

Tel. 08/87 34 91 Postgiro 1179-1

Annonsavdelning:

Maud Jacobsson, Alströmergatan 18, 112 47 Stockholm. Tel. 08/51 21 13, 51 67 60

Annonspriser:

Omslagets andra och tredje sida kr 1 400, fjärde sida kr 1 525,

helsida kr 1 250, halvsida kr 750, kvartsida kr 450.

Spalthöjd 210 mm, spaltbredd 70 mm,

sidans bredd (2 spalter) 150 mm.

Tryckeri: Norstedts Tryckeri, Stockholm 1979